

Camí Ral de Manresa a Cardona

Navàs

Ubicació

Comarca:	Bages
Lloc/Adreça:	Sector oest del terme municipal. Antic terme del castell de Torroella, parròquia de Sant Salvador de Torroella.
Emplaçament	Carretera de Manresa a Cardona (C-55).
Alçada:	336

Coordenades:

Latitud:	41.87213
Longitud:	1.71638
UTM Est (X):	393480
UTM Nord (Y):	4636376

Classificació

Número de fitxa	08141 - 365
Àmbit:	Patrimoni immoble
Tipologia	Obra civil
Estil / època:	Medieval Modern Contemporani
Segle	X-XIX
Estat de conservació	Dolent
Notes de conservació:	Les restes materials del camí antic ja no es conserven.
Protecció	Legal
Tipus de protecció:	BPU
Observacions protecció:	Pla Especial Urbanístic de Protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages), 2018, amb el núm. 05.BAMP. Nivell 4. Ambiental. Nivell 6. AEA
Data aprovació:	dc., 20/02/2019 - 12:00
Accés	Fàcil
Ús actual:	Estructural
Titularitat	Pública
Titular:	Generalitat de Catalunya

Fitxes associades:

[Casa del Senyor](#)

[Raval de cal Flautes](#)

[L'Hostalet](#)

[Barri de la Rata](#)

[Mas Palà](#)

Autoria de la fitxa

Jordi Piñero Subirana

Data de registre de la fitxa:

dj., 08/07/2021 - 14:01

Descripció

El camí ral de Manresa a Cardona, també conegut com el camí de la sal, comunicava aquestes dues poblacions per la vall del Cardener. Recentment s'ha adaptat com a GR 3-1, anomenat Camí de la sal. Aquesta és una ruta de 38 km que segueix més o menys l'antic itinerari del camí (però això no sempre és possible degut al pas de les carreteres modernes). Aquest itinerari segueix els termes de Cardona, Navàs, Sant Mateu de Bages, Súria, Callús, Sant Joan de Vilatorrada i Manresa.

Al terme de Navàs de l'antic camí ral pràcticament no n'han quedat restes materials, ja que en bona part fou destruït per carretera moderna. De sud a nord, el camí entrava al terme de Navàs procedent de Súria, havent passat per cal Trist i la partida de can Sivila de la Roca. Després entrava en terme de Sant Mateu de Bages i passava per Gibergues de Dalt. En el seu traçat per aquest sector es veuen petites obres d'enginyeria civil, com ara desguassos per a salvar pluvials. Poc abans d'entrar al terme de Navàs destaca una pujada que conserva un bon enllosat que s'està malmetent de mica en mica. Ja en terme de Navàs, el camí es dirigia cap a Palà de Torroella, on hi havia un hostal. Després passava per la Rata (on hi havia hagut l'Hostal de la Rata) i d'aquí seguia més o menys el traçat de l'actual carretera (C-55). Passava pels hostals que hi havia a can Flautes i la casa de l'Hostalet.

Cal dir que des de Palà cap al nord el camí senyalitzat com a GR no coincideix amb aquest traçat, sinó que es fa passar pel costat de ponent del Cardener, per un camí que transcorre al costat de ponent de la riera de Vallbona, per les masies de la Fàbrega, cal Saubeta, l'Obac i cal Garrifes i, ja fora del terme de Navàs, es dirigeix vers Cardona per la zona sud-oest.

Cal dir, però, que segons una tradició oral el Camí de la Sal (o almenys una variant) se separava de la vall de Cardener al barri de la Rata, on enfilava un traçat per la riera de Vallbona però pel costat de llevant. Fos o no aquest el camí de la sal, ben segur que era un itinerari antic i important, ja que passava molt a prop del castell de Torroella i a tocar d'una petita fortificació probablement medieval coneguda popularment com la Casa del Senyor. Aquesta torre a peu de camí tindria la funció de custodiar l'itinerari, i devia estar vinculada amb el castell. Una mica més al nord d'aquest camí hi ha les necròpolis alt-medievals de la Vinya de cal Guitarra i de can Garrifes.

Observacions:

Informació oral facilitada per Josep Duarri

Història

Els camins de la sal o camins saliners de Cardona van tenir una importància cabdal al llarg de la història, ja que la sal era un producte estratègic. El jaciment de sal de Cardona ha estat explotat des d'èpoques molt

reculades, ja a la prehistòria i en època antiga, i a l'edat mitjana va justificar la presència del castell, dominat pels Cardona, que foren una de les famílies nobiliàries més importants de Catalunya. Des de Cardona sortien tres camins principals de distribució de la sal. Un era el camí de ponent, que anava cap a Cervera, un altre el de llevant, que és el que travessava el terme de Navàs en direcció a Vic, i finalment el de migdia, que recorria la vall del Cardener, passant per Manresa i cap a Barcelona.

En terme de Navàs hi trobem un petit tram del camí principal que discorria per la vall de Cardener, a la zona de Sant Salvador de Torroella i Palà, però també un tram molt més llarg del camí de llevant, que recorria el municipi d'oest a est. Aquest darrer distribuïa la sal de Cardona cap a la zona de Vic i les terres del Pirineu. La sal s'utilitzava per a diversos usos, però especialment per cobrir les necessitats de la ramaderia transhumant que aprofitava les pastures d'estiu a les muntanyes pirinenques.

Al llarg de tota la vall del Cardener hi havia una espessa xarxa de molins on es feia la mòlta de la sal. Així mateix, com en tots els camins importants, hi havia un seguit d'hostals distribuïts a intervals regulars que facilitaven l'avituellament dels viatgers i de les cavalleries. Alguns d'aquests hostals encara es conserven en la toponímia de la zona o físicament. A més, diverses cases de pagès, durant diferents èpoques, havien fet també aquesta funció. Així, al terme de Navàs trobem l'hostal de Palà (a l'antic mas d'aquest nom, posteriorment transformat en colònia industrial), i una mica més amunt l'hostal de la Rata, l'hostal de can Flautes i l'Hostalet.

El camí de la vall del Cardener ja devia existir a la prehistòria i ben segur també en època romana, amb un traçat similar a l'actual. Cal dir que era un camí de bast que no permetia el pas de carruatges, com ho eren tots els camins del Bages fins ben entrat el segle XIX. En el seu article sobre el camí ral de Manresa a Cardona albert FÀBREGA (2006: 26) descriu amb detall l'itinerari per la vall de Cardener i també els diversos documents que esmenten aquest camí. El pas d'aquest camí per la zona dels Riols, a cavall entre els termes de Navàs i Súria, ja apareix documentat l'any 1009, i l'any 1017 s'esmenta també aquesta estrada en un alou situat a Torroella. Un altre document de 1339 esmenta el camí prop del mas Trullols de Sant Salvador de Torroella.

Ja hem dit que en terme de Navàs el camí seguia un itinerari semblant al de l'actual C-55. Pel nord, sortia cap al terme de Cardona pel pont de Malagarriga, que des de sempre ha estat un punt clau en aquesta via de comunicació. En el context de les guerres carlines del segle XIX el comandant De Meer, subratlla la importància estratègica del Coll d'en Guineu, situat sobre els masos de Trullols i el Munt, a Torroella, des d'on es controlava el pas pel camí.

Entre 1845 i 1852 es va construir la carretera de Manresa a Cardona, que fou de les primeres de la Catalunya central i va estar motivada per estrènyer el control sobre les terres amb una forta influència carlina cap a la banda del Solsonès.

Bibliografia

BADIA i MASGRAU, Josep M. *Castelladral, un poble de pagès* (llibre en elaboració).

CAIXAL, ÀLVAR; VILAMALA, Imma i altres (2018). *Pla Especial Urbanístic de protecció del patrimoni i catàleg de béns arquitectònics, històrics i ambientals de Navàs (Bages)*. Ajuntament de Navàs. Fitxa 05.BAMP

CARDONA I COLELL, Ramon. *De Vies antigues a Camins Rals*. Centre d'Estudis bcetans Annals 2000-01.

FÀBREGA ENFEDAQUE, Albert (2006).” El camí ral de Manresa a Cardona”. *Dovella*, núm. 91, Manresa, p. 26-27.

FÀBREGA, Albert (2019). “El camí ral de Manresa a Solsona”, *Dovella*, núm. 125, Centre d’Estudis del Bages, Manresa (Primavera-Estiu, 2019), p. 15-22.

GALERA PEDROSA, Andreu. “Els camins medievals en la Catalunya central: entorn les Stratae Kardonensia i la Via Salinaria”.

TORRAS I SERRA, Marc (1996) "Els camins tradicionals del Bages". *Dovella*, núm. 53. Centre d'Estudis del Bages, Manresa, p. 17-20.

Enllaços d'interès:

[Antics hostals de camí ral](#)

